

SÜREK Alevilik – Bektaşılık ve Kültür Araştırmaları Dergisi, Sayı 4, 2025, 130-136

E-ISSN: 3023-5529

Tanıtma / Review

SADULLAH GÜLTEN (2023). TÜRKLERİN HZ. ALİ'Sİ DESTANLAR, EFSANELER, MENKİBELER. İSTANBUL: YEDİTEPE YAYINEVİ. 239 S. ISBN: 978-625-7705-05-9

SADULLAH GÜLTEN (2023). HAZRAT ALI OF THE TURKS EPICS, LEGENDS, STORIES. İSTANBUL: YEDİTEPE PUBLISHING HOUSE. 239 P. ISBN: 978-625-7705-05-9

Ayşe Ceyda DEMİRAL

Yüksek Lisans Öğrencisi, Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Alevi-Bektaşî Kültürü

dayseceyda@gmail.com

 0009-0001-2488-7705

ÖZ

ABSTRACT

Geliş Tarihi: Sadullah Gülten'in kaleme aldığı "*Türklerin Hz. Ali'si Destanlar, Efsaneler, Menkıbeler*" başlıklı kitapta, Hz. Ali'nin hayatı menkıbe, destan ve efsaneler ışığında ustalıkla ele alınmıştır.

(Received)

30.04.2025

Kabul Tarihi:

(Accepted)

24.06.2025

Yayın Tarihi:

(Published)

30.06.2025

Anahtar

Kelimeler

Hz. Ali

Hz.

Peygamber

Gaziler

Ahiler

Destan

Keywords

Hz. Ali

Hz. Prophet

Gazis

Ahis

Epic

Okuyucunun, dönemde yaşanan sıralı olayların adeta içinde yaşayormuşçasına hissetmesine olanak sağlamıştır. Çalışmanın içeriğine baktığımızda; Önsöz, Giriş, Birinci Bölüm: Tarihten Menkıbeye, İkinci Bölüm: Eski Türk İnançları ve Hz. Ali, Üçüncü Bölüm: Gaziler, Ahiler ve Hz. Ali, Sonuç, Kaynakça ve Dizin bölümleri dâhil olmak üzere toplamda 239 sayfadan oluşmuş olup Yeditepe Yayınevi tarafından yayımlanmıştır.

Eserin kapağını incelediğimizde, "*Ejderha öldüren Hz. Ali*" resmeden bir çalışma ile süslenmiştir. 2023 yılında yayımlanan kitapta, Hz. Ali'nin doğumu, Hz. Peygamber ile ilişkisi, Hz. Ali'nin kahramanlıkları, yitirdiği, kılıcı Zülfikâr ile atı Düldül bir bütün olarak ele alınmıştır. Eserin devamına baktığımızda, Hz. Ali'nin ölümü, mezarı ve türbesinin nerede olduğu, Kerbelâ olayının içeriği incelenmiştir. Eski Türk inançlarında, Hz. Ali'nin yerinden bahsedilerek Cenknâmelerde, Destanlarda ve Efsanelerde Hz. Ali'den söz edilmiştir. Gaziler ve Ahilerle ilişkisine değinilerek çalışma sona erdirilmiştir.

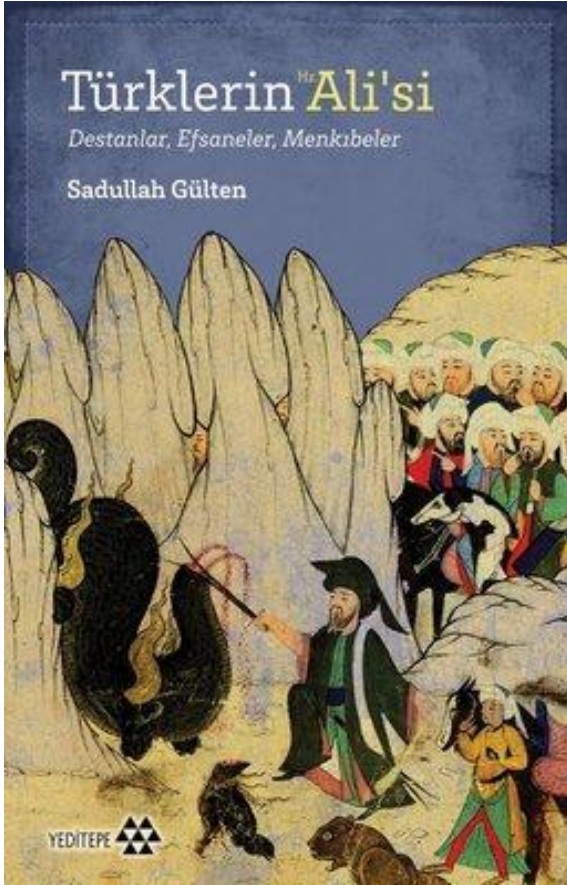
In the book titled "*The Turks' Hz. Ali, Epics, Legends, and Anecdotes*" written by Sadullah Gülten, the life of Hz. Ali is discussed in the light of anecdotes, epics, and legends. When we look at the content of the work; It consists of 239 pages including the sections Preface, Introduction, First Section: From History to Anecdote, Second Section: Ancient Turkish Beliefs and Hz. Ali, Third Section: Gazis, Ahiler, and Hz. Ali, Conclusion, Bibliography, and Index.

The cover of the work is decorated with the picture of "Hz. Ali Slaying the Dragon". In the book published in 2023, Hz. Ali's birth, his relationship with the Hz. Prophet, Hz. Ali's heroism, sword, and horse are discussed as a whole. Then, his death, grave, tomb, and the Karbala incident are examined. The study was concluded by mentioning the relationship between the Gazis and Ahis.

Atf/Cite as: Demiral, A. C. (2025). Sadullah Gülten, 2023, Türklerin Hz. Ali'si destanlar, efsaneler, menkıbeler. İstanbul, Yeditepe Yayınevi. SÜREK Alevilik – Bektaşılık ve Kültür Araştırmaları Dergisi, 4, 130-136.

© 2025 Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Hacı Bektaş Veli Araştırma ve Uygulama Enstitüsü. Her hakkı saklıdır. Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Hacı Bektaş Veli Research and Application Institute. All rights reserved.

Giriş

Sadullah Gülten, 1978'de Yozgat'ın Çayıralan ilçesinde doğmuştur. İlk, orta ve lise öğrenimini Çayıralan'da tamamlamıştır. 2001'de, Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü'nden mezun olmuştur. Aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, yüksek lisans ve doktorasını tamamlamıştır. Ordu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü'ne, 2009 yılında yardımcı doçent olarak atanmıştır. 2014'te doçent, 2019'dan beri profesör unvanıyla görev yapmakta olan yazarın; *Osmanlı-Safevî kışkırcında Kızılbaşlar, Bozok'tan Yozgat'a Köy ve Köylüler (1529-1844), Atayurttan Anayurda Yörükler, Bozok Türkmenleri, Heterodoks Dervişler ve Aleviler* isimli kitaplarından başka akademik dergilerde yayımlanmış pek çok makalesi bulunmaktadır.

Sadullah Gülten'in kaleme aldığı "*Türklerin Hz. Ali'si Destanlar, Efsaneler, Menkıbeler*" kitabı, 2023 yılında Yeditepe Yayınevi tarafından yayımlanmıştır. Çalışmanın içeriğine baktığımızda sırasıyla; Önsöz, Giriş, Birinci Bölüm: Tarihten Menkıbeye, İkinci Bölüm: Eski Türk İnançları ve Hz. Ali, Üçüncü Bölüm: Gaziler, Ahiler ve Hz. Ali, Sonuç, Kaynakça ve Dizin bölümleri dâhil 239 sayfadan oluşmaktadır.

Çalışmanın Önsöz bölümünde, Hz. Peygamber ve Hz. Aliye duyulan sevgi, Kerbelâ hadisesi, muharrem

ay ritüellerinden bahsedilmiş olup devamında Türklerin ortak hassasiyetinin başında Hz. Ali ve Ehl-i Beyt sevgisi olduğu bildirilmiştir. Yazar, çalışmanın amacının Hz. Ali'nin Türk milletinin muhayyilesi ve inançlarında mitolojik, destani, efsanevi ve tanrısal yerini ve bunların temellerini ortaya koymak olduğunu belirtmektedir. Kitabın temel hedefi destanlar, efsaneler ve menkıbeler üzerinden Hz. Ali'nin Türk kültürü ve dolayısıyla halk inançları içindeki yerini tespit etmektir. İlgili bölüm Teşekkür ile bitirilmiştir (s. 15-20).

Giriş Bölümü (s. 21-37), "Türkler ve Hz. Ali, Kaynaklar" adı altında iki alt başlıktan oluşmaktadır. "Türkler ve Hz. Ali" alt başlığında, Hz. Ali'nin özelliklerinden, Şiilerin ona karşı bakışından, eski inançlarda Hz. Ali ve eşi Hz. Fatma'nın yerinden, Nevruz Bayramı'ndan bahsedilmiştir. Devamında yazar, Türklerin Hz. Ali'yi rol model olarak aldıklarından, cenknâmelerde, hikâyelerde ve destanlardaki Hz. Ali'nin olağanüstü hâllerine, Ahmed Yesevî gibi Türkistan dervişlerinin soyunun Hz. Ali'den geldiğine, Buyruklardaki efsanevi ve mitolojik özelliklerine değinmiştir (s. 21-31).

"Kaynaklar" alt başlığında ise eserde yararlanılan kaynaklardan bahsedilmiştir. Bu kaynaklar, Şeyh Gaybioğlu Hüseyin'in *Şerbu Hutbeti'l-Beyân'ı*, Eşrefoğlu Rumi'nin *Tarikatnâme'si*, Yemini'nin *Faziletname'si*, Fuzûlî'nin *Hadikadü's-Süeda'sı*, Şemseddin Sivasî'nin *Menakıb'ı Çebâr-Yâr-ı Güzîn'i*, Şeyh Safi ve Cafer-i Sadık'a atfedilen *Buyruklar*'dır. Bunlardan başka cenknâmeler, destanlar, menakıbnâmeler, fütüvvetnâmeler, Maktel-i Hüseyinler, mevlidler, destanlar, efsaneler de çalışmanın temel kaynakları arasındadır (s. 31-37).

Çalışmanın Birinci Bölümü (s. 39-93), "Tarihten Menkıbeye" ana başlığı ile başlamaktadır. İçerisinde, Hz. Ali'nin dış görünüşü ve lakaplarından, Muhammedî Nurundan olduğundan, Kâbe'den gelen ses ile adının Al-i Âlâ konulmasından, doğum öncesi, doğum anı, doğum sonrası yaşanan mucizelerden, Peygamber'in kardeşi, vasisi ve damadı olmasından, kahramanlıklarından, ölümünden, kendi cenazesinin imamı olmasından, mezar ve türbesi ile acı hadise Kerbelâ'dan bahsedilmiştir.

Alt başlıklara baktığımızda, "Dış görünüşü ve Lakapları" bölümünde, Hz. Ali'nin hicretten yaklaşık yirmi yıl önce 600 yılında Mekke'de doğduğundan, babası Hz. Peygamber'in amcası Ebu Talip, annesi Fatma bint Esed b. Haşim olduğundan, ailenin Talip, Akil ve Cafer isimli çocuklarının en küçüğü olduğundan bahsedilmiştir. Hz. Ali'nin dış görünüşü ile ilgili pek çok rivayet olup Cenknâmelerde kara yağız, kumral sakallı, başı büyük, karnı geniş, baldırı ince, ayağı yassı tarif edilmiştir. Yine orta boylu olmasına rağmen heybetli bir görünüşe sahiptir. *Kan Kalesi Ceng*'nde ise surette aslana sîrette kaplana benzetilmiştir. Putlara hiç tapmadığından *Kerremallahu veche* (Allah yüzünü şereflendirsin) sıfatıyla anılan tek kişi olduğundan,

künyesinin *Ebu Hasan* ve Hz. Peygamber tarafından verilen *Ebu Turab* olmasından, aslan anlamında *Haydar*, düşman üzerine döne döne saldıran manasında *Haydar-ı Kerrar*, Allah'ın güçlü aslanı manasında *Esedullahu'l-Galib*, Allah'ın rızasını kazanmış anlamında *el-Murtaza* gibi lakapları olduğundan bahsedilmiştir (s. 39-41).

Devamında “Nur-ı Muhammedî: Hak-Muhammed-Ali” alt başlığında bu kavramın Bektaşilik ve Alevilikte karşımıza çıktığına değinilmiştir. Aleviler'in Niyazi Bey'in raporunda şu şekilde geçtiği belirtilmektedir: “Onlar Hz. Muhammed ile Hz. Ali arasında bir fark görmezler. Elmanın iki parçası gibi telakki ederler. Ali ile Muhammed'i ayıranlardan değiliz derler. Bunlar, Ali'nin yerlerin ve göklerin yaratılmasından önce mevcudiyetine iman ederler. Allah, Muhammed ve Ali'de birlik görürler.” (s. 42)

“Kandildeki Nur” kısmında ise Alevi şairlerden Kaygusuz Abdal'ın, Allah'ın bu cihanı yaratmak istediğinde önce Hz. Muhammed'in nurunu ve ruhunu, onun nurundan da Hz. Ali'nin nurunu ve ruhunu yarattığını, ikisinin nurunu bir kandile koyduğunu, bütün âlemlerin bu nurun yanmasıyla vücut bulduğunu anlatır. Bütün peygamberlerin ve evliyanın Hz. Ali'ye muhabbet ettiğini söyler. Şeyh Safi Buyruğu'nda ise yeşil nur Hz. Muhammed'in ak nur ise Hz. Ali'nin olduğundan bahsedilmiştir (s. 43-47).

“Kâbe'den Gelen Ses: Mübarek İsmi'nin Al-i Âlâ Koyun” alt başlığında doğum öncesi, doğum anı, doğum sonrası yaşanan mucizelerden bahsedilmiştir. Hz. Ali'nin doğacağını annesi Fatma rüyasında görmüştür. Rüyasında, evi nurla dolar, Kâbe'nin etrafında dağlar Kâbe'ye secde eder. Bu sırada eline dört kılıç verilir. Bunlardan biri suya düşer, biri göğe çıkar diğeri ise yere düşüp kırılır. Elinde kalan kılıç ise heybetli bir aslana dönüşür ve aslanın heybetinden bütün insanlar kaçır. Bu esnada Hz. Muhammed aslanın önüne çıkar ve onu sıvazlar. Aslan hemen ona itaat ederek, mübarek ayaklarına, yüzünü gözünü sürer. Hem bu rüyanın etkisiyle hem de Hz. Ali'nin dillere destan gücü daha doğar doğmaz kendini gösterdiği için, annesi ona Esed/Aslan adını vermek istemiştir, şeklinde geçer. Hz. Ali'nin anne ve babası, Kâbe'yi tavaf ederken dünyaya geldiği, doğar doğmaz Hacerü'l-Esved'e karşı secdeye kapandığı, Kâbe'deki tüm putların yıkıldığı, Kâbe'den ayrılırken “*Onun adını Ali koy!*” diye bir ses duyduğu aktarılır.

Doğumundan sonra Hz. Peygamber, Hz. Ali'yi görmeye gelir. Kucağına alıp dilini, Hz. Ali'nin ağzına uzatarak onu emzirir. Böylece Ali, hikmet ve ilmin kemaline erişir. Adını Ali koyar. Annesi de rüyasında onu aslan olarak gördüğünden ona Haydar adını verir, denilmektedir. Devamında ise Hz. Muhammed'in Miraç sırlarını Hz. Ali'ye anlattığı, onun da sabredemeyip bir kuyuya anlattığından, kuyudan sırrın yayıldığından bahsedilir (s. 47-55).

“Peygamber'in Kardeşi, Vasisi ve Damadı: Bir Gömlekte İki Baş” alt başlığında yazar, Hz. Ali'nin ilk iman edenlerden olduğundan, Hz. Peygamber'in verdiği en tehlikeli vazifeleri bile tereddütsüz yerine getirdiğinden, Hz. Peygamber'in Hz. Ali'yi kendisine kardeş olarak seçtiğinden bahsetmiştir. Devamında, Gadir-i Hum hadisesi anlatılmıştır. Şia'ya göre bu olay ışığında Hz. Ali'nin Hz. Peygamberden sonra yerine geçecek kişi olduğu bildirilmiştir. Hz. Ali'yi, kızı Fatma ile evlendirerek damadı olduğuna değinilmiştir (s. 56-61).

“Kahramanlığı: Ali'den Başka Yiğit Yoktur” alt başlığında, kahramanlıklarının bebekken başladığı, ejderhalarla ve devlerle mücadele ettiği, onları öldürdüğü, gazve ve seriyelerde birçok kişiyi tek başına öldürdüğü, Hayber'de ağır bir demir kapıyı kalkan olarak kullandığı ve zaferin kazanılmasında büyük rol oynadığı geçmektedir. Ayrıca kılıcı Zülfikâr ve atı Döldül'ün yiğitliğini tamamlayan en önemli imgelerden olduğu, hâkimiyet, güç ve iktidarın sembolü olan Zülfikâr'ın Hz. Peygamber tarafından Ali'ye hediye edilmesi Şiiler tarafından onun zahiri ve batinî manada Hz. Muhammed'in tek ve gerçek varisi olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Zülfikâr gibi atı Döldül de Hz. Muhammed'e ait olup Hz. Ali'ye bağışlandığına değinilmiştir. Döldül'ün de tıpkı Hz. Ali ve Zülfikâr gibi olağanüstü meziyetlere sahip olduğundan bahsedilmiştir (s. 61-79).

Birinci bölümün son alt başlığı “Ölümü: Cenazeye İmam Olmak”; Hz. Osman'ın şehit edilmesinden sonra ısrarlardan dolayı hilafeti kabul ettiğinden, yaşanan iç karışıklıklardan, Hz. Ali'nin Haricîlerden Abdurrahman b. Mülcem tarafından zehirli bir hançer ile şehit edildiğinden, ölmeden önce Selman'dan bir deste gül isteyip gülleri kokladıktan sonra ruhunu teslim ettiği için Bektaşî nefeslerinde karşımıza çıktığı belirtilmiştir. Mezarı ve türbesinin Muaviye ve taraftarlarından zarar gelme ihtimaline karşı uzun süre gizlendiği, araştırmalar sonucu mezarın Necef'te olduğu kanaatine varıldığı belirtilmiştir. Muaviye'nin oğlu Yezid'in Kerbelâ'da Hz. Hüseyin'i şehit ettiğinden, Alevi-Bektaşî geleneğinde Hz. Hüseyin için Muharrem'in ilk on günü matem tutulduğundan kesik baş ve efsanelerden bahsedilir (s. 80-93).

Çalışmanın İkinci Bölümü (s. 95-158), “Eski Türk İnançları ve Hz. Ali” ana başlığı ile başlamaktadır. Yazar, bu bölümün ilk alt başlığı olan “Ali Oldum Cihana: Türk Dervişleri”nde, Hz. Ali kültürünün geniş ve kuvvetli yer tutmasının sebebinin eski Türk dinleri ve inançları olduğunu söylemektedir. Eski inançlara bağlılığın çeşitli sebeplerle konar-göçerlikle de varlığını bütün gücüyle sürdürdüğünü, Yesevî, Kalenderî,

Haydarî ve Vefâî gibi tarikatların ortak noktasının pirleri olarak Hz. Ali'yi kabul etmesi olduğuna değinmiştir (s. 95-97).

“Ruh Göçü: Hacı Bektaş Veli ve Diğerleri” kısmında, Tanrı'dan Hz. Muhammed'e ondan da erkânla Hz. Ali'ye geçen tac, hırka, çerağ, sofrâ, âlem ve seccade emanetlerinin Ahmed Yesevî'ye onun da Hz. Ali soyundan olan Hacı Bektaş Veli'ye intikali, her iki mutasavvıfın da Hz. Ali'ye yakınlık derecesini gösterdiğine değinmiştir. İlerleyen sayfalarda, Hurûfilik konusunda yazar şunları söylemiştir: 15. yüzyılların başlarında Azerbaycan'dan Anadolu'ya yayılmıştır. Geliştiricisi Fazlullah, Tanrı'nın tecellisidir. Bu inanç, sonradan Hz. Ali üzerinden formüle edilerek Fazlullah'ın yerini Ali almıştır. Nefeslere bu inanış yansımıştır (s. 98-104).

“Şah'a Başverenler: Kızılbaşlar” alt başlığında, Ata, dede, baba ve abdal unvanları olan Kalenderî, Haydarî, Vefâî ve Yesevî şeyhlerinin, konar-göçer Türkmenlere etkisi ve bu şeyhlerin etkisiyle Hz. Ali sevgisinin oluşması anlatılmıştır. Bunun yanında Kızılbaş Türkmenlerin özellikleri, Hz. Ali ve Ehl-i Beyt'e aşırı sevgi, düşmanlardan nefret, Kerbelâ şehitlerine bağlılık, Muharrem matemî, Şah İsmail ve Hacı Bektaş Veli'ye bağlılık, kızıl bir başlık takmak ve Osmanlı aleyhtarlığı olarak sıralanmıştır. Ayrıca Tac-ı Haydarî başlığı, tarif edilmiştir. Kızılbaş isminin kökenine değinilip Şah İsmail'in mücadelesinden bahsedilmiştir. Dedeler, Hocalar ve İşanlar'ın kimler olduğu anlatılıp bir sonraki alt başlığa geçilmiştir (s. 104-116).

“Gök Tanrı, Ay ve Güneş Tanrısallığından Hz. Ali'ye” bölümünde yazar, Şiilik ile Alevilik arasındaki farkların neler olduğundan bahsetmiştir. Hz. Ali'nin tanrısallığı konusunda nurdan yaratıldığı için diğer kullardan ayrıldığı, nitekim kendisinin Muaviye'den üstün olduğunu bildirdiği Hutbetü'l-Beyan'ında da bu konuya değinmiştir. Yine Miraç ve Kırklar bahsinde, Hz. Ali'ye yüklenen tanrısal özellikler dikkat çeker. Bu tür inanışlar, hem Gök Tanrı ve onunla ilgili inançlara dâhil edilmiş hem de şaman geleneklerine adapte edilmiştir. Alevilik ve Şiilikte yeri yoktur denmiştir (s. 104-137).

“Şamanların Piri ve Tanrıça Umay'ın Dönüşümü” alt başlığında, şamanizmin tanımı yapıldıktan sonra tanrıların en büyüğü Bay Ülgen'in hayvan şekline bürünmesi, Hz. Ali'nin aslan donuna girmesiyle benzeştirilmiştir. Hatta Ülgen, Hz. Ali'ye dönüşerek onun bütün özelliklerini taşımıştır. Yine Gök Tanrı Hükümdarı'nın eşi Umay, Hz. Fatma'yı temsil etmiştir denilip geleneklerdeki çeşitli Fatma Ana efsanelerine değinilmiştir. Hz. Fatma destanlarından bahsedilerek başlık kapatılmıştır (s. 137-152).

“Budizm ve Atalar Kültü” bölümün son ana başlığında, Türklerin yaşadığı her yerde karşılaşılan veli kültürünün kaynağının şaman ve Budist gelenekleriyle atalar kültü gibi İslam öncesi eski inançlar olduğuna değinilmiştir. Hz. Ali'nin Türkistan'da yedi türbesinin olduğu, Budistlerin kâbesi Belh'te, Hz. Ali'ye atfedilen bir mezar olduğu, Mezar-ı Şerif'teki türbeyi ilk olarak Selçuklu Sultanı Sencer'in yaptırdığı bildirilmiştir (s. 157-158).

Çalışmanın Üçüncü Bölümü (s. 159-210), “Gaziler, Ahiler ve Hz. Ali” başlıklı son bölümde yazar, üç alt başlık kullanmıştır. “Cenknâmeler ve Destanlar Dünyasında Hz. Ali” ilk alt başlığında, Türklerin Hz. Ali'yi bu denli sahiplenmesinin altında, cesaret ve yiğitliğine duyulan hayranlık ve saygı yattığı bildirilir. Hatta İslami Türk destanlarından ilki, Hz. Ali cenknâmeleridir. Cenknâmelerin Aleviler tarafından mukaddes kitaplar olarak görüldüğü söylenmektedir. Cenknâmeler dışında Türk destanlarının da Hz. Ali merkezli olduğu anlatılan menkıbelerle desteklenmiştir. Devamında, Hz. Ali zor durumdayken ya Hz. Muhammed ya da ilâhi bir sesin imdadına yetişmesinden, Hz. Ali'nin de destan kahramanlarından hangisi tehlikeye düşse ortaya çıkarak onları kurtardığından bahsedilmiştir. Yine bu başlık altında, Hz. Ali'nin azatlı kölesi Kanber hakkında bilgilendirme sonrası ikinci alt başlığa geçilmiştir (s. 159-183).

“Hz. Ali Anadolu'da: Efsaneler”, Cenknâmeler ve destanlardan sonra yazar bu başlık altında, Türk yurdunun tamamında yaşanan efsanelerden bahsetmiştir. Yine çeşitli yerlerde yaşanan hadiselerden dolayı çeşme, göl ve nehirlerle Hz. Ali adının verilmesine değinilmiştir. Anadolu'da, dağlar ve dağ şekilleri üzerinden de pek çok efsaneler anlatıldığı, Düldül ve Zülfikâr ile ilgili efsanelerin de çok fazla olduğu dile getirilmiştir. Hayvan ve bitkilerle ilgili efsanelerden bahsederken keklik efsanelerinde, Hz. Ali ve oğullarının yer aldığı belirtilmiştir (s. 184-200).

“Ahiler, Ahi Evran ve Hz. Ali” son alt başlık, sonuçtan önceki son konuda, öncelikle fütüvvet ve fütüvvetnâme tanımları yapılmış, Bektaşılık ve Alevilik üzerinde etkili olduğu, ahiler arasında uygulanan törenlerin Bektaşılık ve Aleviler tarafından neredeyse birebir benimsenip uygulandığı belirtilmiştir. Ahiliğin kurucusu Ahi Evran, Hz. Ali'nin amcasının oğlu ve damadı olarak karşımıza çıkmıştır. Yine Ahilerin yol kurucularından biri kabul edilen Ebu Müslim üzerinde durularak ilgili bölümler tamamlanmıştır (s. 201-210).

Çalışmanın “Sonuç” (s. 211-213) başlığında, kaleme alınan eserde Hz. Ali'nin sevgisinin özeti mahiyetinde şu deyiş verilmiştir: *Ali sevilmez mi bey dost deli misin sen?...Türklerin, Hz. Ali kabullerinin On İki İmam Şiiliğinden tamamen farklı olduğu, tanrısal güçlere sahip olduğunu Türklerin kabul ettiği söylenmektedir. Öte yandan Hz. Ali ile ilgili inançlar değil pek çok kültürel ve geleneksel unsurun Sünni Türkler tarafından da yaşatıldığına değinilmiş, Hz. Ali'nin Türkler ve Hz. Peygamber arasında bir köprü*

vazifesi gördüğü, Türklerin İslamiyet ile güçlü bağlarını onun aracılığıyla tesis edildiği ifade edilerek çalışma nihayete erdirilmiştir.

Eserin son kısmında ise kapsamlı bir Kaynakça'ya (s. 215- 229) ve bir kavram dizinine (s. 231-239) yer verilmiştir.

Sonuç

İncelediğimiz eserde, Hz. Ali'nin doğumundan ölümüne kadar yaşadıkları, Hz. Peygamber ile ilişkisi, devamında eski Türk inançları ile bağlantıları, menkıbeler, destanlar ve efsaneler birbiri ardına sıralanmış, gaziler, ahiler ile bütünleştirilerek nihayete erdirilmiştir. Yazar, okuyucunun dönemde yaşanan sıralı olayların adeta içinde yaşıyormuşçasına hissetmesine olanak sağlamıştır. Ele aldığımız kitap, yazarın tek kitabı olmayıp Alevi-Bektaşılık alanında çeşitli kitapları bulunmaktadır. Hz. Ali hakkında da yazılan pek çok eser bulunmakla birlikte, akıcı dili, anlaşılır üslubu ile her kesimden insanın rahatça okuyup anlayabileceği türdeki eser, alana merak duyan kişiler için, okuyucusunun bol olması temennisiyle tavsiye olunur.

Kaynakça

Gülten, S. (2023). *Türklerin Hz. Ali'si destanlar, efsaneler, menkıbeler*. Yeditepe Yayınevi.

Makale Bilgisi / Article Information**Atf/Cite as**

Demiral, A. C. (2025). Sadullah Gülten, 2023, Türklerin Hz. Ali'si destanlar, efsaneler, menkıbeler. İstanbul, Yeditepe Yayınevi. *SÜREK Alevilik – Bektaşilik ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 4, 130-136.

Demiral, A. C. (2025). Sadullah Gülten, 2023, Hazrat Ali of the Turks epics, legends, stories. İstanbul, Yeditepe Publishing House. *SUREK Journal of Alevism – Bektasism and Cultural Studies*, 4, 130-136.

Yazar / Author**Ayşe Ceyda DEMİRAL**

Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Alevi-Bektaşî Kültürü Master Student, Ankara Hacı Bayram Veli University, Graduate School of Education, Alevi-Bektaşî Culture
dayseceyda@gmail.com, 0009-0001-2488-7705

Geliş Tarihi / Received

30 Nisan / April 2025

Kabul Tarihi / Accepted

24 Haziran / June 2025

Yayın Tarihi / Published

30 Haziran / June 2025

Yayın Sezonu/Pub Date Season

Haziran / June

Sayı / Issue

4

Sayfa / Pages

130-136

Makale Türü / Article Types

Tanıtma / Review

Kapsam / Scope

Sosyal ve Beşerî Bilimler / Social and Humanitarian Sciences

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı / Ethical Statement

Araştırmacı verilerin toplanmasında, analizinde ve raporlaştırılmasında her türlü etik ilke ve kurala özen gösterdiğini beyan eder. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

İntihal / Plagiarism

Bu makale, en az iki hakem ve iThenticate programı tarafından incelenerek intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları / Contribution Rates of Authors to the Article

Makale tek yazarlıdır. / The article is single authored.

Çıkar Beyanı / Declaration of Interest

Makalenin hazırlanmasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır. / There is no conflict of interest in the preparation of the article.

Telif Hakkı ve Lisans / Copyright & License

Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

Yayıncı / Published by

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Hacı Bektaş Veli Araştırma ve Uygulama Enstitüsü / Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Hacı Bektaş Veli Research and Application Institute.